

XLIII.

ORDINEA a fost restabilită în curs de câteva zile. Cel puțin în aparență. Era o ordine capricioasă, gata să se răstoarne în fiecare moment. Fratele meu, primarul, era foarte obosit, și mai ales nespus de plictisit de neajunsurile ce le întâmpina, la fiecare pas, și de la ceas la ceas. Orașul își acordase, sub forța împrejurărilor depline puteri și se oblăduia singur, fără de imixtiunile vreunei alte autorități superioare, care de altfel nici nu exista. Într-o zi Lionel mă întrebă cu un aer de autoironie: „Mi-ai putea spune în ce situație ne găsim?“. „Cum nu? răspund eu, Sebeșul a fost un municipiu cu privilegii, acum e un stat independent, și anume: o republică anarhistă, iar tu nu ești primar, ci președinte!“ Starea aceasta incertă a durat câteva săptămîni, ca să se curme aproape brusc după Adunarea Națională de la 1 decembrie 1918 de la Alba-Iulia.

Pentru marea, istorica adunare națională de la Alba-Iulia unde s-a hotărît alipirea Transilvaniei la patria-mumă n-a fost nevoie de o deosebită pregătire a opiniei publice. Pregătirea se făcuse vreme de sute de ani. În dimineața zilei de 1 decembrie, ca la un semnal, lumea românească a purces spre Alba-Iulia (spre Bălgrad), cum îi spuneam noi, cu vechiul nume, pe jos și cu căruțele. A renunțat la călătoria cu trenul, căci pînă la Alba-Iulia nu erau decît 16 km. Era o dimineață rece de iarnă. Respirația se întrupa în invizibile cristale. Pe o parte a șoselei se duceau spre Alba-Iulia, scîrțîind prin fîgașele zăpezii, căruțele românești, buchete de chiote și bucurie, alcătuiind un singur tir, iar pe cealaltă parte se retrăgea în aceeași direcție,

armata germană, ce venea din România, tun după tun, ca niște pumni strînși ai tăcerii. Soldații germani, fumegînd liniștiți din pipe, se uitau mirați după căruțele noastre mai grăbite. Ei își luau răgaz. Nu s-a produs nici un incident. „Uite, îi spun lui Lionel, așa — prin ger și zăpadă, se retrăgea pe vremuri Napoleon din Rusia.“

La Alba-Iulia nu mi-am putut face loc în sala adunării. Lionel, care era în delegație, a intrat. Am renunțat c-o strîngere de inimă și mă consolam cu speranța că voi afla de la fratele meu cuvînt despre toate. Aveam în schimb avantajul de a putea colinda din loc în loc, toată ziua, pe cîmpul unde se aduna poporul. Era o roire de necrezut. Pe cîmp se înălțau ici-colo, tribunele de unde oratorii vorbeau nației. Pe vremea aceea nu erau microfoane, încît oratorii, cu glas prea mic pentru atîta lume, treceau, pentru multiplicarea ecoului, de la o tribună la alta. În ziua aceea am cunoscut ce înseamnă entuziasmul național, sincer, spontan, irezistibil, organic, masiv. Era ceva ce te făcea să uiți totul, chiar și stîngăcia și totala lipsă de rutină a oratorilor de la tribună.

Seara, în timp ce ne întorceam, cu aceeași trăsură la Sebeș, atît eu cît și fratele meu, ne simțeam purtați de conștiința că „pusesem temeiurile unui alt Timp“, cu toate că n-am făcut decît să „participăm“, tăcuți și insignifianți, la un act ce se realiza prin puterea destinului. Faptul de la răs-crucea zilei, cu tăria și atmosfera sa, ne comunica o conștiință istorică. Cînd am trecut prin Lancrăm, satul natal, drumul ne ducea pe lîngă cimitirul, unde, lîngă biserică, Tata își dormea somnul sub rădăcinile plopilor. Zgomotul roților pătrundea desigur pînă la el și-i cutremura oasele. „Ah, dacă ar ști Tata, ce s-a întîmplat“, zic eu fratelui meu,

întorcînd capul spre crucea din cimitir. Și cît a țînut drumul prin sat n-am mai scos un cuvînt, nici eu, nici Lionel. O emoție ne strînsese gîtul ca o mînă, care încetul cu încetul se înmuia, după ce voise aproape să ne sufoce. În sat era întuneric și liniște. Cînd dăm să ieșim din sat, numai ce auzim dintr-o curte, neașteptat, în noapte, un strigăt de copil: „Trăiască România dodoloață!“ (acest „dodoloț“ era în Lancrăm cuvîntul curent pentru „rotund“).

Sosirea în țînuturile noastre a trupelor regulate românești, de peste munți, a întîrziat mai mult decît puteam să bănuim în primele zile ale revoluției. Urmăream, în imaginație, etapele, și număram popasurile lor posibile — pînă la noi. Întîrzierea, inexplicabilă nerăbdării noastre, ne da senzația că România era la o depărtare intolerabilă. În cele din urmă, într-o seară de decembrie, trupele mult așteptate și-au făcut intrarea în sufletul cetății. Entuziasmul și bucuria populației s-au manifestat printr-o horă uriașă, ce-și spîrgea cercul, încolăcindu-se în spirală, după modelul nebuloaselor cerești, ce încearcă o nouă închegare și un nou echilibru.

Scurt timp după intrarea trupelor românești, moment destinat să încheie starea nesigură de tranziție, și să marcheze încadrarea efectivă a poporului în statul mărit al României, fratele meu, care se însărcinase doar să supravegheze cetatea în faza de incertitudine, a renunțat la Primărie, reluîndu-și activitatea de liber-profesionist. Eu însumi mă retrăgeam treptat, din apriga vîltoare ce amenința să mă țînă locului. Nu aveam înclinarea de a mă pripi, dar prin freamătul celor aduse de timp îmi făcea semne un drum, drumul meu. Țîneam gata de tipar cele două volumașe *Poemele luminii* și

Pietre pentru templul meu (aforisme). Ezitam însă. Mă întrebam dacă n-ar fi bine să mai amîn publicarea. Față de atmosfera generală de entuziasm, ce înconjură ca o luminoasă aură împlinirea visului de unire națională, aveam modestia de a recunoaște că „poezia“ și „cugetările“ mele nu aduceau nimic, dar absolut nimic în legătură cu realitățile istorice palpabile, sau în legătură cu izbânzile concrete ale destinului nostru politic, la care luam parte totuși cu toată căldura și puritatea tinereții. Poeziile și cugetările mele ar fi putut deci să pară cu totul străine de aspirațiile inerente peisajului nostru spiritual. De aici șovăirea, să le dau sau nu tiparului. Îndoiala mea a durat pînă în clipa cînd, pe la începutul lui ianuarie 1919, o bătrîină și distinsă doamnă, care de zeci de ani trăia la Sebeș, doamna Roman, văduva ilustrului profesor universitar și academician de pe vremuri, îmi trimise, cu fata din casă, un ziar. Fața a bătut la ușă și a intrat, fîlfîind un surîs de bună-vestire în colțul gurii. Ținea în mînă un ziar, despăturat într-un fel că puteam să-i citesc titlul de la distanță: „Glasul Bucovinei“. Era un nou ziar, ce apărea de vreo cîteva zile la Cernăuți sub conducerea profesorului Sextil Pușcariu. Doamna Roman însoțea ziarul cu urări de bine: numărul în chestiune aducea pe înțîia și a doua pagină un lung articol, în care Sextil Pușcariu prezenta publicului românesc *Poemele luminii* în chipul cel mai elogios cu putință. Se scria deci despre volum înainte ca volumul să fi apărut. Ceasul suna gîndului meu o dezlegare. După citirea articolului, mă simții ca o piatră prețioasă, ce ar voi să se elibereze din strîngerea unui inel de rînd. Articolul îmi săltase juvenila conștiință mai mult decît se cuvenea, și luai hotărîrea de a tipări volumașele de îndată ce voi fi descoperit undeva

hîrtia necesară. Trăiam încă într-un timp cu coada destrămată de război. Hîrtia ce se mai găsea, era grosolan preparată ca din scrob de clătite. Lionel îmi făgădui, ce-i drept, suma de care aveam nevoie pentru procurarea coalelor, dar am fost îndrumat din partea unor binevoitori sfetnici să mai aştept puţin, căci viaţa, sub toate aspectele ei, se înfiripa numai pas cu pas.

Citeam într-o după-amiază, în una din camere, cînd aud pe Mama plîngînd afară, pe coridor, la intrare. Şi mai aud răspicat şi alt glas cunoscut parcă, dar pe care nu-l mai puteam localiza nicăieri. Ies, cu inima strînsă, să pricep ce s-a întîmplat. În faţa mea : Liciniu, pe care nu-l mai văzusem de vreo şapte ani. Nimerea de la Bucureşti. Liciniu trecuse încă din 1912 în vechiul regat, unde şi-a făcut stagiul de farmacist şi apoi anii de facultate. În timpul războiului s-a înrolat în armata română şi era dat „dezertor“ în Ungaria. Sosea în acea clipă, obosit puţin, dar chipeş, în uniformă de ofiţer român. Era un exemplar uman să ilustrezi cu el un tip antropologic. Desăvîrşit mai ales prin profilul său roman. Bine închegat, de-o paloare însă ce ne da săgeata prin inimă. Era o revedere aproape nesperată, ce ne ridica inimile dintr-o lungă boală fără leac. El era fratele meu imediat mai mare. El mă snopea pe vremuri în cele mai cumplite bătăi, el mă iubea cel mai mult. „Uite-l, Mamă, îmi zicea el, l-am lăsat copil şi-l găsesc om celebru... Tu nici nu ştii... Am o surpriză pentru tine.“ Şi-mi scoase din geamantan „Glasul Bucovinei“ cu articolul. Îl descoperise la Bucureşti, unde colegii îl felicitau, crezînd că el este Lucian : „Tata poartă vina acestei confuzii, căci el ne-a dat tuturor numele acestea cu iniţialele convergente... Liviu, Lionel, Longin, Liciniu, Lucian etc...“ Pe

urmă Liciniu ne povesti viața lui, împletită cu atâtea episoade, din tot lungul războiului... Iar noi trebuirăm să-i destăinuim în cele din urmă, rana noastră ascunsă și să-i spunem că Liviu, fratele nostru cel mai mare, a murit în 1916. „Moartea lui a fost pentru noi toți atât de dureroasă, că și amintirea o ocolește. A fost o lungă, misterioasă suferință, care l-a secat, sporindu-i pînă în clipa din urmă luciditatea...” Liciniu se făcu ca de ivoriu și sub osul feții sale apăru o pată pămîntie. Dar se reculese: „Ei, să nu fim triști. Vezi, Mamă, că cei mai mulți dintre băieți îți trăiesc, și o să trăim încă mulți ani cu bine în țară nouă! Cine ar fi crezut asta în 1912, cînd am trecut munții, ca să mă întorc de-abia astăzi?”.

XLIV.

ICINIU avea, într-adevăr, și el nevoie de odihnă și destindere după pătirile sale, și a stat acasă, cu noi, vreo două luni. Îl aduceam cu încetișorul, zi cu zi, să-mi povestească din ale vieții bucureștene. Nu-l slăbeam, trebuia să-mi descrie totul, oameni, străzi, femei, stele, așezăminte. Și el, cu felul său ușor sentimental, răspundea pe-ndelete curiozității mele nestăpînite. Apoi a plecat iarăși la București, să-și vadă de ultimele examene restante, și de-o slujbă provizorie, ce i se promisese la Filantropie.

Plecarea lui era însă și pentru mine ca un semnal de exod.

Pe la mijlocul lunii martie, mi se oferea posibilitatea de a-mi tipări, relativ mulțumitor, dacă se ține seama de condițiile postbelice și provinciale

de-atunci, cele două volumaşe. Poemele au intrat în lucrare la Orăştie, iar aforismele la Sibiu. Coalele ieşeau din teascuri că nu pridideam cu corecturile. Pe la sfârşitul lunii cărţile se iveau în lumina vitrinelor.

Cîteva colegi din împrejurimi, printre alţii Andrei Oţetea, care porneau spre Bucureşti să se înscrie la Universitate, au luat cu ei cîteva sute de exemplare din cărţile mele, pentru librăriile din capitală. Acesta era modul cel mai puţin riscant de a transporta mărfurile spiritului în haotica stare a noii patrii, ce se închea. Eu însumi m-am îngrijit să trimit exemplarele de rigoare cîtorva personalităţi din generaţia mai veche: Iorga, Vla-huţă, Duiliu Zamfirescu, Ibrăileanu etc... În privinţa tinerilor contemporani eram în completă ignoranţă, sau dacă auzisem unele nume, ele erau pentru mine echivalente cu tot atîtea semne de întrebare. N-au trecut bine două săptămîni şi Nicolae Iorga publica în „Neamul Românesc”, ziar ce domina în acel timp opinia publică românească, un articol de fond, pe care-l reproduc întocmai:

RÎNDURI PENTRU UN TINĂR

Din Ardeal ni vin foarte frumoasele versuri ale d-lui Lucian Blaga.

D-sa crede că ni dă „Poemele luminii“. E în datina celei mai nouă şcoli să caute cuvinte mari şi neobişnuite, dar, mai la urma urmei, cum nu fac bine cînd nu e putere, cînd puterea este, ele nu fac rău.

Nu sînt poeme şi nu lumina e ce stăpîneşte. Sînt bucăţi de suflet, prinse sincer în fiecare clipă şi redată cu o superioară muzi-

calitate în versuri care, frînte, cum sînt, se mlădie împreună cu mișcările sufletești înseși. Această formă elastică permite a se reda și cele mai delicate nuanțe ale cugetării și cele mai fine acte ale simțirii.

E și filozofie înăuntru, o melancolie, dar nu deprimantă, filozofie care leagă împreună, ca în cele mai bune produse ale poeziei din toate timpurile, toate aspectele din afară ale naturii și, înlăuntru, toate mișcările prin care — și noi o parte din imensitate, din veșnicie și astfel părtași la incomensurabilitatea și la nemurirea ei — îi răspundem.

E aici un tînăr care întinde brațe de energie către tainele lumii. Tainele nu se prind niciodată, căci avem un singur chip de a le prinde: să le trăim. Dar avîntul acestor brațe drept și nobil întinse trebuie prețuit și el ca și distincția de așa naturală grație, a formei.

Pierdem zilnic atîtea forțe. E o mare bucurie cînd vedem cum din fondul bine-cuvîntat al neamului răsar totuși altele pentru a le înlocui.

În rîndurile, rărite îngrijitor, ale cîntăreților simțirii noastre de astăzi, fii binevenit, tinere Ardelean !

N. Iorga

(„Neamul Românesc“, 1 mai 1919)

Ziarele și revistele bucureștene începură a se ocupa de *Poemele luminii* și de *Pietre pentru templul meu*, ca „de-un dar pe care Ardealul îl face României în ziua mării uniri“.